

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Цей переклад підготовлений Радою Європи в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018-2021 роки та фінансований за рахунок коштів на рівні Плану дій, наданих Естонією, Ірландією, Латвією, Литвою, Ліхтенштейном, Люксембургом, Нідерландами, Норвегією, Польщею, Румунією, Туреччиною, Угорщиною, Фінляндією, Чеською Республікою, Швейцарією, Швецією та Канадою.

This translation is produced by the Council of Europe within the framework of the Council of Europe Action Plan for Ukraine 2018-2021 and funded with Action Plan-level funds provided by the Czech Republic, Estonia, Finland, Hungary, Ireland, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Romania, Sweden, Switzerland, Turkey and Canada.

ЧЕТВЕРТА СЕКЦІЯ

СПРАВА MIŽIGÁROVÁ ПРОТИ СЛОВАЧЧИНИ

(Заява № 74832/01)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

14 грудня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

14/03/2011

Це рішення стало остаточним на підставі статті 44 § 2 Конвенції. До нього можуть бути внесені редакційні зміни.

У справі Mižigárová проти Словаччини,
Європейський суд з прав людини (четверта секція) на засіданні Палати у складі:

Ніколас Братца (Nicolas Bratza), *Голова*,
Лех Гарліцкі (Lech Garlicki),
Ліляна Мійовіч (Ljiljana Mijović),
Давід Тур Бйоргвіссон (David Thór Björgvinsson),
Ян Шікута (Ján Šikuta),
Пяїві Гірвеля (Päivi Hirvelä),
Міхай Поалелунж (Mihai Poalelungi), *судді*,

і Лоуренс Ерлі (Lawrence Early), *секретар секції*,

Розглянувши справу на закритому засіданні 23 листопада 2010 року,
Проголошує наступне рішення, ухвалене у вказаний день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа була відкрита за заявою (№ 74832/01), поданою проти Республіки Словаччина громадянкою цієї держави, пані Мілушею Міжігаровою (Miluša Mižigárová) («заявниця»), яка звернулась до Суду на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод («Конвенція») 13 квітня 2001 року.

2. Заявницю у Суді представляв пан А. Добруші (A. Dobrushí) з Європейського центру прав ромів, адвокат із Будапешта. Уряд Словаччини («Уряд») був представлений уповноваженою особою, пані А. Полачковою (A. Poláčková).

3. Рішенням від 3 листопада 2009 року Палата проголосила заяву прийнятною.

4. Заявниця і Уряд надали свої зауваження щодо суті (правило 59 § 1).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявниця, пані Мілуша Міжігарова, є громадянкою Словаччини, народилася у 1979 році і живе в Попрадї. Вона представлена в Суді пані Л. Галл з Європейського центру прав ромів, юристом, яка практикує в Будапешті. Уряд Словаччини (далі - Уряд) був представлений уповноваженою особою, пані М. Пірошиковою.

A. Обставини справи

6. Обставини справи, надані сторонами, можуть бути підсумовані наступним чином.

7. Приблизно з 8:00 до 8:30 вечора 12 серпня 1999 року співробітники поліції G. і J. затримали чоловіка заявниці, п. Любомира Шарішского та іншу особу («R.K.») за підозрою у викраденні велосипедів. На момент арешту пану Шарішскому був двадцять один рік, і його здоров'я було хорошим.

8. Після арешту Шарішский і R.K. були відправлені до районного управління поліції Попрада. Після того, як чотири поліцейські допитали пана Шарішского, його відвели в іншу кімнату для подальшого допиту лейтенантом F., офіцером, який був поза виконанням посадових обов'язків, і з яким він попередньо зустрічався. У певний момент під час допиту пану Шарішскому вистрілили у живіт. Він помер після чотирьох днів перебування в лікарні внаслідок кульового поранення, отриманого в поліцейському відділенні під час допиту.

9. Далі наведено детальніший виклад відповідних фактів, наданий заявницею.

1. Факти стосовно смертельного поранення пана Шарішского

10. Після доставлення до районного управління поліції, пан Шарішский і R.K. були допитані співробітниками поліції H. і K., які на той час були на чергуванні. Під час допиту були присутні поліцейські G. і J. Пізніше, даючи покази перед слідчим, сержант H. стверджував, що «Шарішский був агресивний під час допиту, постійно вставав зі стільця, вдарився головою об стіну, сказав, що вистрибне з вікна». Сержант H. заявив, що під час допиту на п. Шарішского не було вдягнуто наручники. Проте, за словами поліцейського G., пан Шарішский залишався в наручниках, принаймні доки він сам був присутній.

11. Як стверджує поліцейський H., лейтенант F. приєднався до допиту, коли пан Шарішский підписував протокол допиту. Пан Шарішский і лейтенант F. почали сперечатися, кричали один на одного, звертаючись один до одного на ім'я. Лейтенант F. у той час не був на службі. Його чергування мало розпочатись о 23.00.

12. Потім лейтенант F. подзвонив до свого керівника - начальника департаменту кримінальної поліції в Попраді, і повідомив йому, що було затримано п. Шарішского та іншу особу. Начальник сказав лейтенанту F., що він був поінформований про арешт черговим працівником поліції, що він прийде на робочу нараду о 22.30, аби

вирішити, хто буде допитувати підозрюваних, і що "це може бути і він".

13. Лейтенант F. вважав, що він був уповноважений допитувати пана Шарішского. Він добровільно зголосився розпочати допит. Він завів пана Шарішского до свого кабінету в районному управлінні поліції, який знаходився в іншій частині того ж будинку. Лейтенант F. прищипнув пана Шарішского наручниками до радіатора і на деякий час вийшов зі свого кабінету.

14. Після повернення лейтенант F. зняв наручники з пана Шарішского і продовжив допит. Пізніше пан Шарішский отримав постріл в живіт зі службового пістолета лейтенанта F. Лейтенант F. подзвонив черговому поліцейському і попросив його викликати швидку допомогу. Потім він побіг до оперативного центру, щоб повторити своє прохання. Лейтенант F. повернувся до свого кабінету і переніс пана Шарішского на нижній поверх до вестибюля. Звідти його перевезли до лікарні.

15. Опівдні 13 серпня 1999 року капітан T., поліцейський Департаменту нагляду та інспекції Міністерства внутрішніх справ, допитав пана Шарішского на лікарняному ліжку. Допит проходив у присутності головного лікаря.

16. Пан Шарішский міг тільки поворухнути головою у відповідь на запитання. На запитання, чи був він підстрелений поліцейським, він відповів «ні»; чи він вистрелив сам у себе, він відповів «так»; він вкрав пістолет у поліції - «ні»; чи він просив у поліцейського зброю і йому її дали, він відповів «так»; поліцейський ударив його - «так»; і коли його запитали, чи був в кімнаті ще хтось, крім поліцейського, він відповів «ні». Головний лікар на запитання капітана T. нібито стверджував, що пан Шарішский не мав жодних травм на щелепі чи гематом на тілі, крім рани від кулі.

17. Заявниця дізналася про цю подію лише 13 серпня 1999 року, коли зустрілася з R.K., який був звільнений. Вона пішла до лікарні з іншою людиною і побачила, що до її чоловіка під'єднані різні трубки. Він був при свідомості, але не міг говорити. Вона запитала його, чи він застрелив себе. Пан Шарішский відповів «ні», повернувши голову. Вона повторила це питання і отримала від нього ту ж відповідь. Її чоловік взагалі не чув на одне вухо, хоча ніколи не мав жодних проблем зі слухом. У нього були синці по всьому тілу, "під шиєю, ... на правому плечі, ... на обличчі і нижче, під правим оком".

18. Заявниця знову відвідала свого чоловіка 14 серпня 1999 року у супроводі двох інших осіб. На запитання, чи поліцейський застрелив його, пан Шарішский кивнув. Пан Шарішский мав гулі на голові і опухле обличчя. Вони хотіли сфотографувати ті синці, але головний лікар не дозволив їм це зробити.

19. Пан Шарішский помер 17 серпня 1999 року внаслідок ускладнень, викликаних раною. Того ж дня слідчий з поліцейського слідчого управління в м. Прешов наказав провести обстеження та розтин тіла. Він доручив двом судово-медичним експертам виконати зовнішній і внутрішній огляд трупа і описати окремі рани, і як вони виникли. Він наказав їм подати звіт протягом чотирнадцяти днів.

20. Судово-медичні експерти провели аутопсію 18 серпня 1999 року, але протокол розтину був переданий слідчому лише 26 жовтня 1999 року.

21. У звіті зазначалося, що у лівому куті рота був невеликий, видимий синець розміром 3х2 см на слизовій оболонці верхньої та нижньої губи. У протоколі розтину також описується розірвана барабанна перетинка і прозора рідина у лівому слуховому каналі. Згідно зі звітом, такий стан може виникнути внаслідок хвороби або запалення внутрішнього вуха, але це може бути також викликано ударом тупим предметом.

22. У звіті було зроблено висновок, що пан Шарішский помер насильницькою смертю, спричиненою посттравматичним і геморагічним шоком, викликаним проникаючим вогнепальним пораненням в черевну порожнину, завданим кулею з поліцейського службового пістолета. Постріл розірвав товсту кишку, брижу тонкої кишки, нижню порожню вену, поперековий відділ хребта і спинний мозок. Після травми виник шок внаслідок кровотечі, яка разом з наступними ускладненнями (включаючи гостре запалення м'яких тканин спинного мозку і головного мозку, і серйозний дефект згортання крові) призвела до смерті пана Шарішского.

23. Згідно зі свідченнями його близьких родичів, пан Шарішский не вмів користуватися зброєю, він ніколи не мав пістолета і не вмів поводитися з ним, і щодо нього не було жодних даних про психічну невірноваженість.

2. Наступне розслідування і кримінальне провадження проти лейтенанта F.

24. Протягом наступного розслідування лейтенант F. наводив різні відомості про обставини, що передували смерті пана Шарішского.

25. Відповідно до заяв лейтенанта F., він сидів на стільці за столом біля вікна свого кабінету, а пан Шарішский сидів на стільці біля стіни. Після продовження допиту пан Шарішский заперечував крадіжки. Як стверджувалось, вони підвищили голос. За словами лейтенанта F., він сказав п. Шарішскому, щоб він написав імена тих, хто є винним у крадіжці, на аркуші паперу, і залишив його самого у кабінеті, не надягаючи на нього наручники. Лейтенант F. стверджував, що коли він повернувся до кабінету, він мав обійти пана Шарішского, який сидів

на стільці спиною до дверей. Коли лейтенант F. проходив біля нього, він відчув раптовий удар у праве плече і впав на коліна. Він почув клацання і зрозумів, що пан Шарішский звів пістолет. За словами лейтенанта F., коли він піднявся і повернувся до пана Шарішского, він побачив, як останній тримав у руках службовий пістолет, який він націлив на лейтенанта F. Коли лейтенант F. попросив пана Шарішского не робити дурниць і віддати зброю, останній нібито навів пістолет собі в область живота і, сидячи на стільці, натиснув на спусковий гачок.

26. За словами лейтенанта F., Шарішский залишався в сидячому положенні на стільці, тримаючи в руці пістолет. Лейтенант F. забрав у нього пістолет і поклав його на стіл. Потім він стверджував, що він подзвонив черговому поліцейському і попросив викликати медичну допомогу. Після цього він розрядив пістолет, пошукав на підлозі магазин або набої і знову зібрав його. Він подивився на рану пана Шарішского і побачив, що на папері, який він залишив, є текст "привітатися з Крістіною". Потім він побіг до оперативного центру, щоб повторити виклик невідкладної допомоги. Пан Шарішский залишався сидіти на стільці, а коли лейтенант F. повернувся до свого кабінету, то він відніс його до вестибюля.

27. Заявниця зазначає, що як у рапорті, де він дав пояснення своєму керівникові в ніч інциденту, так і у рапорті, складеному 13 серпня 1999 року, лейтенант F. коротко описав, як підозрюваний витягнув службовий пістолет з кобури, звів його і вистрілив собі у живіт. Лише у своїх пізніших заявах він згадував про будь-які насильницькі або силові дії жертви. Заявниця також зазначає, що лейтенант F. був заввишки приблизно 1,90 метра і важив близько 100 кілограмів. Пан Шарішский був значно меншим.

28. Крім того, лейтенант F. надав непослідовний звіт про те, як він пройшов повз пана Шарішского в момент, що передував стверджуваному нападу. Лейтенант F. стверджував, що пан Шарішский сидів спиною до дверей, але згідно із заявою іншого поліцейського, який увійшов до кабінету лейтенанта після того, як почув постріл, пан Шарішский сидів на стільці обличчям до дверей. Уряд оскаржив переклад на англійську мову заяви поліцейського і стверджує, що у словацькій версії він фактично заявив, що пан Шарішский сидить правим боком до дверей. Під час першого відтворення інциденту 8 вересня 1999 року лейтенант F. повідомив слідчому, що він пройшов праворуч від пана Шарішского, але пізніше він сказав, що він пройшов між столом і паном Шарішским.

29. Лейтенант F. стверджував, що пан Шарішский напав на нього заду, заскочив його зненацька і одночасно витяг пістолет з кобури і звів його. Він не пам'ятав, як пан Шарішский тримав пістолет, або в якій руці, і він надав кілька версій про те, що він зробив з пістолетом після того, як витягнув його з руки жертви.

30. Після того, як стався цей інцидент, поліцейський узяв пістолет лейтенанта F. і відніс його до кімнати прес-офіцера. Потім слідчий вилучив пістолет. Була сформована робоча група у складі судового експерта-техніка з відділу кримінальної поліції районного управління поліції в Попрадї, старшого інспектора відділу поліцейського округу в Попрадї і слідчого з районного слідчого управління поліції в Попрадї. Оперативна група провела огляд місця події в ніч на 12 серпня 1999 року. Під час огляду були присутні два співробітники поліції.

31. Вони розпочали огляд о 23.50 у кабінеті лейтенанта F. Вони не брали з рук лейтенанта F. проби залишків порошу. Причиною цього було те, що вони не мали належних і необхідних матеріалів. Зразки відібрав наступного дня приблизно о 2:00 експерт-технік з Кошице і не знайшов жодного залишку. Лейтенант F. стверджував, що не мив руки перед зняттям зразків. Що стосується пана Шарішского, медсестра в лікарні вимила його руки після того, як йому було зроблено першу операцію, що зробило тест марним.

32. 20 серпня 1999 року слідчий обласного слідчого управління в Прешові наказав Інституту кримінології та експертизи поліції Братислави провести дактилоскопію, біологічний і хімічний тест на предметах, слідах та зразках, виявлених під час огляду місця події. Результати цього обстеження були негативними. Згідно з експертним висновком Інституту кримінології та експертизи у Братиславї, який вивчив та оцінив мазки з рук пана Шарішского та лейтенанта F., не було виявлено часток, що походять із залишків пострілу. Експерт із дактилоскопії не знайшов відбитків пальців на зброї, які можна було б оцінити, через недостатню кількість папілярних ліній.

33. 6 жовтня 1999 року той самий інститут оглянув аркуш паперу з текстом «привітатися з Крістіною» і порівняв почерк з почерками лейтенанта F. і пана Шарішского. Експерти дійшли до висновку, що текст, швидше за все, не був написаний лейтенантом F., тоді як частина тексту, яка читається "привітатися", швидше за все була написана п. Шарішским. Вони не змогли належно оцінити слово «Крістіна», оскільки воно було написано великими літерами, і вони не мали достатньої кількості написання великих літер померлим паном Шарішским. Заявниця стверджує, що матеріали слідчої справи, з якими її представник ознайомився у приміщенні суду в Попрадї, не містили цього документа. Таким чином, незалежне дослідження почерку був неможливим.

34. 8 вересня 1999 року, між 19.10 і 21.15, слідче відділення поліції в м. Прешов провело відтворення подій у кабінеті лейтенанта F. Експерти були поінформовані про розташування вхідного і вихідного поранення і місце, де куля потрапила у стілець. Під час відтворення було задокументовано можливі альтернативи пострілу, зробленого паном Шарішским, з розташуванням лейтенанта F. і пана Шарішского

у різних положеннях, і припущенням, що кожен з них зробив фатальний постріл. Балістичний експерт, який був присутній на відтворенні, дійшов висновку, що поранення pana Шарішского було "найімовірніше" завдане самому собі, оскільки напрямком пострілу був знизу вгору і справа наліво.

35. Тієї ж ночі, з 21.20 до 21.40, було проведено експеримент з метою з'ясування того, яким чином зброя була витягнута, та відповідних часових проміжків. Під час відтворення лейтенант F. стверджував, що його сорочка була заправлена за пояс, на якому він мав кобуру, що містить зброю. Згідно зі звітом, слідчий експеримент вимірював проміжки часу для трьох різних способів виштовхування і одночасного витягання зброї з кобури лейтенанта F., штовхаючи її рукою, штовхаючи передпліччям, і лівою частиною тіла і рукою. Ці три варіанти повторювалися двічі.

36. 12 листопада 1999 року слідчий поліцейський окружного слідчого управління в Прешові висунув лейтенанту F. обвинувачення у злочині заподіяння шкоди здоров'ю. Він був допитаний відразу після цього і не визнав себе винним.

37. 18 листопада 1999 року лейтенант F. через свого адвоката надав підстави та обґрунтування для доведення своєї невинуватості. Зокрема, він заявив, що ніщо не вказувало на те, що пан Шарішский міг завдати собі шкоди. Він також заявив, що його зброя була належним чином закріплена в кобурі, яку він мав на поясі під сорочкою. Він стверджував, що померлий несподівано, раптово і з застосуванням сили витягнув його зброю з кобури.

38. Заявниця зазначає, що під час цього свідчення лейтенант F. змінив свої попередні заяви щодо ненасильницької поведінки pana Шарішского і про те, як він носив зброю. Згідно з цим свідченням, пістолет був вкритий сорочкою, і його не було видно, тоді як під час вересневого відтворення подій він заявив, що його сорочка була заправлена за пояс, на якому він мав кобуру зі зброєю.

39. О 21.00 4 травня 2000 року, з урахуванням нових показань лейтенанта F., окружне слідче управління в Прешові та техніки відділу кримінальної поліції в Попрадї провели ще один експеримент з метою з'ясування способу носіння зброї. Під час експерименту, коли обвинувачений носив пістолет, схований під сорочкою, відповідно до показань лейтенанта F. від 22 листопада 1999 року, помічник не зміг успішно виконати жодного з трьох спробів витягання зброї.

40. 11 травня 2000 року, після завершення розслідування, заявниця та її адвокат вивчили всі матеріали слідчої справи. У протоколі вони підтвердили, що їм було надано достатньо часу для ознайомлення, що вони запропонували не проводити подальше розслідування, і що вони не мали жодних зауважень щодо документів, що містяться у справі.

41. 29 травня 2000 року прокурор висунув лейтенанту F. обвинувачення у вчиненні злочину завдання шкоди здоров'ю, відповідно до статті 224 (1) і (2) Кримінального кодексу, внаслідок недбалості під час виконання службових обов'язків. У обвинувальному акті прокурор, зокрема, стверджував, що свідчення лейтенанта F. про те, що пістолет був на поясі вкритий сорочкою, не відповідає дійсності, оскільки, якщо це було так, то пан Шарішський не зміг би його витягнути.

42. 18 жовтня 2000 року суддя районного суду міста Попрад ухвалив карну постанову відповідно до статті 314e Кримінально-процесуального кодексу. У ньому він визнав лейтенанта F. винним у завданні шкоди здоров'ю внаслідок недбалості під час виконання службових обов'язків, у розумінні пункту 1 і 2 статті 224 Кримінального кодексу. У карній постанові зазначалося, що лейтенант F. не зміг убезпечити службову зброю, всупереч відповідним нормативно-правовим актам, і що внаслідок цього пан Шарішський зумів витягнути зброю з кобури і заподіяти собі смертельну рану.

43. Лейтенант F. був засуджений до одного року позбавлення волі з відстрочкою на два з половиною роки випробувального терміну. Карна постанова від 18 жовтня 2000 року ґрунтувалася виключно на доказах, поданих прокурором, і не містила жодних відомостей про кримінальне розслідування. Суддя передав потерпілі сторони, включно із заявницею, до цивільного провадження у справі про відшкодування шкоди.

44. Ні прокурор, ні лейтенант F. не оскаржили цю карну постанову, яка стала остаточною.

45. Лейтенант F. скоїв самогубство 23 січня 2001 року.

46. Заявниця брала участь у кримінальному провадженні як потерпіла і вимагала відшкодування шкоди. Оскільки вона не вказала розмір відшкодування шкоди, як того вимагає стаття 43 (2) Кримінально-процесуального кодексу, суддя порадив їй можливість відшкодування шкоди шляхом цивільного позову.

47. 27 вересня 2000 року адвокат заявниці подав до Міністерства юстиції позов про відшкодування шкоди. 22 січня 2001 року позов було відхилено на підставі того, що Міністерство юстиції не має юрисдикції для проведення попереднього розгляду. Згідно зі статтею 9 Закону № 58/1969, до Міністерства юстиції повинні подаватися лише позови про відшкодування шкоди, завданої неправомірними рішеннями. У цій справі потерпіла зазнала шкоди внаслідок неправомірної поведінки працівника поліції, і тому її позов мав бути поданий безпосередньо до суду.

3. Позов заявниці і її дочки про відшкодування шкоди

48. 28 травня 2001 року заявниця через свого адвоката подала позов про відшкодування шкоди до III-го районного суду Братислави. Вона вимагала 45 000 словацьких крон (SKK) в якості відшкодування матеріальної шкоди і 5 мільйонів SKK на відшкодування моральної шкоди. Оскільки її подання не відповідали формальним вимогам, викладеним у пункті 1 статті 79 Цивільного процесуального кодексу, у рішенні від 23 жовтня 2001 року суд надав заявниці 15 днів для доповнення позову, у протилежному випадку провадження мало бути припинене. Заявниця не виконала цю ухвалу. Тому районний суд 17 квітня 2002 року припинив розгляд справи.

49. 9 серпня 2002 року заявниця подала позов проти Словацької Республіки, згідно зі статтями 11 та іншими Цивільного кодексу. Вона вимагала компенсації від держави (представленої Регіональною дирекцією поліції Прешова) на відшкодування моральної шкоди у розмірі SKK 900 000, стверджуючи, що внаслідок неправомірної поведінки лейтенанта F. відбулось посягання на фізичну недоторканність її чоловіка, що призвело до його смерті. Вона посилялася на карну постанову районного суду Попрада від 18 жовтня 2000 року.

50. 7 серпня 2003 року районний суд Попрада відхилив позов. 10 січня 2005 року апеляційний суд скасував рішення першої інстанції.

51. 6 лютого 2006 року районний суд Попрада допустив дочку заявниці, пані Крістіну Шарішску, до участі у справі у якості позивача.

52. 6 березня 2006 року заявниця відкликала свій позов.

53. 31 травня 2006 року районний суд припинив провадження щодо заявниці. Він відхилив позов дочки заявниці. Не було доведено, що дочка, яка на момент смерті батька мала десять місяців і прожила з бабусею, зазнала будь-якого втручання в її особисті права, що гарантує захист згідно зі статтями 11 та іншими Цивільного кодексу. Крім того, суд встановив, що відповідач, як зазначила заявниця, не мав повноваження брати участь у справі. Заявниця та її дочка повинні були подати позов до суду безпосередньо проти районного управління поліції Прешова. Нарешті, позов дочки заявниці був поданий з пропуском строку позовної давності. Отже, право, якого вона вимагала, втратило чинність.

54. 20 вересня 2007 року окружний суд м. Прешов залишив у силі рішення суду першої інстанції. Суд постановив, що будь-яка моральна шкода, якої зазнала позивачка, була спричинена смертельним пораненням, яке, як це було встановлено під час кримінального провадження, її батько завдав сам собі. Отже, не було втручання в особисті права позивачки, гарантовані статтями 11 та іншими Цивільного кодексу. Окружний суд не погодився з висновком суду

першої інстанції, згідно з яким (i) відповідач не мав права брати участь у справі і (ii) скінчився строк позовної давності щодо заявленого права.

4. Конституційне провадження

55. 18 січня 2008 року дочка заявниці, представлена заявницею, подала скаргу до Конституційного Суду. Позивачка спиралася, серед іншого, на статті 2, 3, 8 і 13 Конвенції і посилалася на вищезгадане провадження, що завершилось рішенням окружного суду Прешова від 20 вересня 2007 року.

56. 5 листопада 2008 року Конституційний суд відхилив скаргу як явно необґрунтовану. Суд не знайшов жодних ознак свавілля або незаконності у оскаржуваному провадженні. Посилаючись на свою практику, Конституційний Суд також визнав, що за відсутності будь-яких недоліків у розглянутому провадженні, відповідні суди загальної юрисдикції не можуть бути визнані винними у будь-якому порушенні матеріальних прав позивачки, відповідно до статей 2, 3 і 8 Конвенції. Окружний суд розглянув апеляцію позивачки; тому вона мала ефективний засіб правового захисту, як того вимагає стаття 13 Конвенції.

В. Звіти з повідомленнями щодо жорстокого поводження поліції з особами ромського походження у Словаччині

1. Спеціальний доповідач ООН з питань сучасних форм расизму, расової дискримінації, ксенофобії та пов'язаної з ними нетерпимості (річний звіт, E/CN.4/1999)

57. У звіті зазначається, зокрема, що органи з моніторингу дотримання прав людини зауважили, що поліція чинила тиск на жертв жорстокості з боку поліції, щоб змусити їх відкликати свої скарги.

2. Висновки і рекомендації Комітету проти катувань (11 травня 2001 року)

58. У звіті згадуються повідомлення про випадки причетності поліції до нападів на ромів, про нездатність органів влади здійснити швидке, неупереджене та ретельне розслідування звинувачень у таких діях або притягнути до відповідальності і покарати винних осіб, а також повідомлення про те, що працівники правоохоронних органів жорстоко поводяться з особами, які утримуються під вартою у поліції, зокрема у пунктах тимчасового тримання та у камерах поліцейських відділень.

*3. Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН):
другий звіт щодо Словаччини, ухвалений 10 грудня 1999 року*

59. У звіті зазначено, що:

“...Проблема жорстокого поводження з боку поліції з представниками меншин, зокрема з ромами, викликає особливе занепокоєння ЄКРН ... Потерпілі, як повідомляється, не бажають скаржитися через страх переслідувань та через відсутність впевненості в можливості відшкодування. ЄКРН підкреслює, що органи влади не повинні толерувати будь-які випадки жорстокості поліції проти груп меншин, і що це має виявлятися у однозначному і публічному осуді з боку політиків і керівників поліції. Необхідно вживати заходів для розслідування всіх стверджуваних недоліків і покарання правопорушників: незалежний слідчий орган повинен проводити всі подібні розслідування...

На рівні органів прокуратури та суддів відзначається, що дуже мало випадків злочинів, скоєних на расовому ґрунті, потрапляють до судів взагалі, або, якщо це так, вони, як правило, переслідуються як звичайні злочини.”

*4. Державний департамент США, звіт за країнами за 1999 рік
щодо стану прав людини – Словацька Республіка*

60. У звіті зазначено, що:

“ Як повідомлялося, у січні співробітники поліції здійснили рейд у ромське поселення в Кошице, поранивши 16 ромів ... У жовтні, під час рейду на ромську громаду в Жехра, поліція нібито використовувала надмірну силу під час затримання 9 ромів за звинуваченням у хуліганстві. Під час інциденту поліція вистрілила пластиковою кулею у 13-річного ромського хлопчика, і внаслідок травми він був госпіталізований. Повідомляється, що поліція використовує тиск і погрози, щоб перешкодити ромам висувати звинувачення щодо жорстокості поліції. Правозахисники продовжують стверджувати, що поліція ... у відповідь вдається до незаконного притягнення до відповідальності для тиску на ромів, потерпілих від жорстокості поліції, аби вони відмовлялися від своїх скарг...”

*5. Державний департамент США, звіт за країнами за 2000 рік
щодо стану прав людини – Словацька Республіка*

61. У звіті зазначено, що:

“Повідомляється, що поліція використовує тиск і погрози, щоб перешкодити ромам висувати звинувачення щодо жорстокості поліції. У 1998 і 1999 роках роми в місті Врабле подали скарги на місцевого працівника правоохоронного органу ... за те, що він напав на ромських хлопчиків-підлітків. Міністерство внутрішніх справ розслідувало справу і визнало, що [поліцейський] не винний ... У березні двоє ромів з міста на сході Міхаловце добровільно прийшли до поліцейського відділення на допит. Вони були нібито побиті якимись поліцейськими. Потерпілим було завдано декілька травм, у тому числі переломи ніг, рук і ребер. Під час допиту про інцидент поліцейські спочатку заявили, що такі дії були виправданими, але пізніше визнали, що вони були необґрунтованими.”

6. Міжнародна Гельсинська федерація з прав людини: права людини у регіоні ОБСЄ: Балкани, Кавказ, Європа, Центральна Азія і Північна Америка, звіт за 2001 рік

62. У звіті зазначено, що:

“Найпоширенішим порушенням прав людини, вчиненим поліцією, було непропорційне використання методів примусу, які часто призводили до травм арештованого та необхідності надання медичної допомоги. Таке зловживання, однак, було майже неможливо довести, оскільки не існувало незалежної комісії з контролю за скаргами на жорстоке поводження та неправомірні дії працівників правоохоронних органів.”

7. Міжнародна Гельсинська федерація, звіт за 1999 рік

63. У звіті зазначено, що:

“Хоча протягом останніх років расистське насильство щодо ромів у Словаччині збільшилося, проте ефективне притягнення до відповідальності та покарання були рідкісними. Також поліція вдавалася до зловживань. 27 жовтня співробітники поліції напали на ромських мешканців села Германовце, східна Словаччина. Поліцейські увійшли до будинків двох ромських сімей і побили двох молодих ромів, одягли на них наручники, запхали до багажника автомобіля і відвезли до поліцейського відділення ... Поліція не дала жодних пояснень затриманню або їхнім сім'ям; вони також не показали ордеру на арешт або обшук, щоб виправдати свої дії. У поліцейській дільниці двох юнаків, як стверджувалось, побили кийками і ногами. Їх допитували і показували різноманітні предмети, змушували неправдиво визнати, що деякі з них вони викрали. Пізніше в той же день вони були звільнені, схоже, без пред'явлення обвинувачень у злочинах. Лікарі, які їх оглядали, зафіксували синці, що відповідали побиттю. Двом затриманим жодного разу не повідомили про їхні права.”

II. ВІДПОВІДНЕ ВНУТРІШНЄ ПРАВО

64. Відповідно до статті 166 (1) Кримінально-процесуального кодексу, коли слідчий вважає, що розслідування справи має бути завершене, а результати такого розслідування виправдовують подання обвинувального акту, слідчий надає обвинуваченому, потерпілому, а також їхнім захисникам та/або уповноваженим представникам достатньо часу для ознайомлення з матеріалами справи та, у разі необхідності, для надання пропозицій щодо проведення будь-якого додаткового розслідування.

65. Стаття 224 (1) і (2) Кримінального кодексу передбачає, що особа, яка з недбалості та з порушенням своїх обов'язків спричиняє завдання серйозної шкоди здоров'ю або смерть іншої особи, карається позбавленням волі на строк від шести місяців до п'яти років або штрафом.

66. Відповідно до статті 314e (1) Кримінально-процесуального кодексу, суддя, який розглядає справу одноосібно, може ухвалити

карну постанову без проведення відкритого судового розгляду, якщо факти достовірно підтверджуються наданими доказами.

67. Відповідно до статті 314g (1) і (3) Кримінально-процесуального кодексу, карна постанова може бути оскаржена тільки прокурором, підсудним або особами, які можуть подати апеляцію від його імені. У разі подання такого заперечення суддя проводить слухання у справі.

68. Стаття 314g (2) передбачає, що третя особа, яка приєднується до кримінального провадження з позовом про відшкодування шкоди, може подати заперечення проти карної постанови лише у випадку і в тій мірі, що стосується присудження відшкодування. Коли третя особа подає таке заперечення, суддя скасовує відповідну частину карної постанови і спрямовує відповідну особу до провадження у суді цивільної юрисдикції.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 2 КОНВЕНЦІЇ

69. Заявниця скаржилася на те, що смерть її чоловіка під час тримання під вартою в поліції та наступна неспроможність словацьких державних органів провести ретельне та ефективне розслідування обставин його смерті становили порушення статті 2 Конвенції, яка передбачає наступне:

“1. Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання.

2. Позбавлення життя не розглядається як таке, що вчинене на порушення цієї статті, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили:

- a) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства;
- b) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою;
- c) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання.”

A. Аргументи сторін

70. По-перше, заявниця стверджувала, що її чоловік був позбавлений права на життя внаслідок навмисного розстрілу в поліції, а, по-друге, що державні органи не змогли належним чином захистити його право на життя шляхом проведення ефективного розслідування обставини його смерті.

71. Що стосується першого подання, вона посилалася на принцип, встановлений Судом, що коли особа потрапляє під варту в поліції при доброму здоров'ї, але пізніше помирає, то держава зобов'язана надати правдоподібне пояснення подій, що призвели до загибелі, а у протилежному випадку влада повинна нести відповідальність згідно зі статтею 2 Конвенції (*Velikova проти Болгарії*, № 41488/98, § 70, ECHR 2000-VI). Більш того, якщо про згадані події цілком чи значною мірою знають виключно органи влади, то тягар доведення можна вважати покладеним на органи влади для надання задовільного та переконливого пояснення (*Hugh Jordan проти Сполученого Королівства*, № 24746/94, § 103, ECHR 2001-III (витяги)).

72. У цій справі пан Шарішский був узятий під варту при доброму здоров'ї. Не заперечувалося, що у поліції він отримав тілесні ушкодження, у тому числі смертельну рану. У лікарні він неодноразово повідомляв заявниці та іншим родичам, що не стріляв у себе, а їхні свідчення однозначно доводять, що він ніколи не володів або не користувався пістолетом. За таких обставин заявниця стверджувала, що слідчі органи не виконали свого зобов'язання надати правдоподібне пояснення його смерті. Швидше за все, вони продовжували покладатися на дуже неправдоподібну версію, яка не витримала перевірки, а саме, що пан Шарішский силоміць забрав пістолет у лейтенанта F. і застрелив себе.

73. Заявниця також стверджувала, що розслідування, яке проводили органи влади, містило численні недоліки та невідповідності, і, отже, держава не здійснила ретельне і ефективне розслідування смерті її чоловіка. Зокрема, вона стверджувала, що неприпустимо, щоб судовий технік-експерт не мав при собі матеріалу для зняття зразків на виявлення слідів пострілу, коли йому було доручено оглянути місце злочину, пов'язане з тілесним ушкодженням, спричиненим вогнепальною зброєю. Проте, вона стверджувала, що основні докази все ще могли бути забезпечені, якби руки лейтенанта F. були забинтовані до моменту зняття відповідних мазків на залишки порохи.

74. Вона заявила, що слідчі не змогли належним чином забезпечити перевірку відбитків пальців; що працівники поліції ніколи не просили пояснити, як і коли її чоловік отримав серйозні травми на обличчі та у лівому вусі; що обвинувачення повністю покладалось на свідчення працівників поліції, причетних до цього інциденту, які категорично заперечували застосування сили проти жертви; що під час розслідування не вдалося пояснити розбіжності у показаннях працівників поліції щодо положення жертви, коли його знайшли після пострілу; і, нарешті, що не вдалося усунути очевидні суперечності в свідченнях, наданих лейтенантом F.

75. Уряд стверджував, що версія про самогубство пана Шарішского не була цілком неправдоподібною. Зокрема, Уряд стверджував, що 17

серпня 1999 року було зроблено аутопсію, щоб встановити причину смерті, кут і діапазон пострілу, яким був застрелений загиблий, а також будь-які інші факти або обставини, що мають відношення до встановлення об'єктивного пояснення смерті. 20 серпня 1999 року було здійснено криміналістичний аналіз відбитків пальців, біологічних і хімічних зразків і рукописної записки. Після цього, 8 вересня 1999 року, відбулося відтворення подій задля з'ясування обставин, що призвели до загибелі Шарішского. Незважаючи на те, що свідчення лейтенанта F. розглядалися під час відтворення, воно спиралося в першу чергу на об'єктивні докази, такі як розташування вхідних і вихідних поранень і вогнепальне пошкодження стільця. Після відтворення слідчі дійшли висновку, що, ймовірно, пан Шарішский застрелився. Проведені розслідування, а також докази того, що пан Шарішский раніше був агресивним і намагався заподіяти собі шкоду під час перебування в поліції, спростовують твердження заявниці про те, що самогубство було цілком неправдоподібною версією, і що слідчі некритично покладалися на свідчення лейтенанта F.

76. Стосовно належності розслідування Уряд стверджував, що робоча група районного управління кримінальної поліції в Попрадї була відправлена на місце події відразу після пострілу у чоловіка заявниці. Вони оглянули місце події, а судово-технічний фахівець забезпечив докази. Судовий технік не брав з рук лейтенанта F. проби залишків порошу, оскільки не мав потрібного матеріалу для забезпечення таких доказів. Уряд стверджував, що на той час подібний матеріал не був стандартним для слідчих у кримінальних справах. У будь-якому випадку, чоловік заявниці не знаходився на місці злочину, коли приїхав технічний судовий експерт, оскільки на той час він вже був перевезений до лікарні. Уряд не міг нести відповідальність за те, що працівники лікарні помили йому руки під час прийому. Більш того, хоча руки лейтенанта F. не були забинтовані, Уряд стверджував, що він залишався під постійним наглядом поліцейського охоронця, доки на наступний день не були взяті зразки залишків порошу експертом з Кошицького інституту судової медицини.

77. Уряд також стверджував, що вогнепальна зброя була негайно вилучена з метою проведення судово-експертних перевірок, але з неї не було знято жодних відбитків, які могли би бути класифіковані або ідентифіковані. Крім того, після смерті і розтину чоловіка заявниці було призначено додаткових експертів для інспектування біологічних, хімічних, графологічних, механічних відбитків і балістичних слідів. З метою уточнення інциденту були проведені відтворення та експерименти, під час яких були допитані потенційні свідки.

78. Уряд заперечував, що у свідченнях працівників поліції були якісь протиріччя. Справді, будь-які розбіжності у висловлюваннях

працівників поліції можуть стати зрозумілими, якщо виключити слова «права сторона» з перекладу англійською мовою.

79. Уряд також заперечував, що слідчі покладалися виключно і некритично на свідчення лейтенанта F. і ніколи не прагнули дослідити альтернативне пояснення смертельних травм, отриманих чоловіком заявниці. Слідчі зібрали всі доступні докази для перевірки показань лейтенанта F. та інших свідків; були проведені відтворення для розслідування різних можливих версій, і влада дійшла висновку, на підставі наявних доказів, що тілесні ушкодження пана Шарішского були завдані ним же самим. Поранення обличчя та лівого вуха пана Шарішского вважалися неналежними, оскільки вони не мали відношення до причини смерті.

80. Нарешті, Уряд стверджував, що заявниця мала доступ до розслідування. Відповідно до національного законодавства, їй було дозволено вносити пропозиції щодо збирання доказів або надання додаткових доказів, коментувати всі долучені до справи докази та вивчати і переглядати матеріали справи. Її представник брав участь на всіх стадіях кримінального провадження та не висловлював жодних заперечень щодо їх проведення. Крім того, заявниця мала право вносити пропозиції для наступного розслідування.

81. Тому Уряд стверджував, що було проведено ефективне, неупереджене, ретельне та уважне розслідування смерті пана Шарішского, внаслідок чого відповідальна особа, лейтенант F., була встановлена та покарана.

В. Оцінка Суду

1. Загибель пана Шарішского

(а) Загальні принципи

82. Суд нагадує, що стаття 2, яка гарантує право на життя і визначає обставини, за яких позбавлення життя може бути виправданим, є одним із засадових положень Конвенції, від якого не допускається відступ. Обставини, за яких заподіяння смерті може бути законним, повинні тлумачитись суворо. Предмет і мета Конвенції, як інструменту захисту конкретних людей, також вимагає, аби стаття 2 тлумачилась і застосовувалась так, аби її гарантії були практичними і ефективними (рішення *McCann і Інші проти Сполученого Королівства*, 27 вересня 1995, §§ 146 – 147, Series A № 324).

83. З огляду на важливість захисту, наданого статтею 2, Суд повинен розглядати скарги про позбавлення життя якнайретельніше, з урахуванням не лише дій представників держави, але й усіх супутніх обставин.

84. Оцінюючи докази, Суд застосовує стандарт доказу «поза розумним сумнівом» (*Avsar проти Туреччини*, № 25657/94, § 282, ECHR 2001). Однак такі докази можуть впливати з того, що існують досить сильні, чіткі та узгоджені висновки або подібні незаперечні припущення про факти (*Ireland проти Сполученого Королівства*, 18 січня 1978, § 161, Series A № 25). Якщо згадані події цілком або значною мірою знаходяться в межах, доступних виключно для органів влади, як у випадку осіб, котрі перебувають під їх контролем під час утримання під вартою, то виникатимуть серйозні презумпції факту щодо поранень і смертей, що сталися під час позбавлення свободи. Справді, тягар доведення може розглядатися як покладений на владу, котра має надати задовільне та переконливе пояснення (*Salman проти Туреччини* [ВП], № 21986/93, § 99, ECHR 2000-VII).

85. Тому якщо особа була взята під варту у доброму стані здоров'я, але пізніше помирає, то держава зобов'язана надати правдоподібне пояснення подій, що призвели до її смерті (див., наприклад, *Selmouni проти Франції* [ВП], № 25803/94, § 87, ECHR 1999-V), і надати докази, здатні викликати сумнів у правдоподібності тверджень потерпілого, особливо якщо такі твердження супроводжуються медичними документами (*Abdiisamet Yaman проти Туреччини*, № 32446/96, § 43, 2 листопада 2004). Обов'язок влади надати звіт щодо особи, яка перебуває під вартою, є особливо сильним, якщо така особа помирає (*Salman проти Туреччини*, цитовано вище, у § 99; *Keenan проти Сполученого Королівства*, № 27229/95, § 91, ECHR 2001-III).

86. Більш того, окрім зобов'язання держав надати звіт про тілесні ушкодження або смерть, що трапились під час перебування під вартою у поліції, Суд нагадує, що держава також несе позитивний обов'язок вживати всіх розумних заходів для забезпечення того, щоб здоров'я і добробут осіб, які утримуються під вартою, були належно забезпечені, поміж іншим, шляхом надання їм необхідної медичної допомоги (див., *mutatis mutandis*, *Aerts проти Бельгії*, рішення від 30 липня 1998, Reports 1998-V, стор. 1966, §§ 64 і далі, і *Kudła проти Польщі* [ВП], № 30210/96, § 94, ECHR 2000-XI) і вжиття розумних заходів, спрямованих на мінімізацію згаданого ризику самогубства (*Keenan проти Сполученого Королівства*, № 27229/95, § 97, ECHR 2001-III).

(b) Застосування у даній справі

87. Панові Шарішському був двадцять один рік, а його здоров'я було хорошим, коли його взяли під варту приблизно о 8 годині вечора 12 серпня 1999 року. Через кілька годин він був доставлений до лікарні з вогнепальним пораненням у живіт і травмами ший, правого плеча, обличчя та вуха. Фатальний постріл був зроблений зі службового поліцейського пістолета лейтенанта F., а пан Шарішський був насамоті з лейтенантом F. у його кабінеті. Пан Шарішський і лейтенант F. явно

мали попередні стосунки один з одним (див., наприклад, параграф 11), а докази свідчать про те, що лейтенант F. добровільно визвався допитати pana Шарішского, коли був поза службою, без попереднього отримання дозволу від старшого офіцера.

88. Під час розслідування смерті було наведено принаймні три версії про те, як був застрелений пан Шарішский. Лейтенант F. зазначив, що пан Шарішский взяв його пістолет і застрелив себе. Пан Шарішский нібито повідомив слідчому, що лейтенант F. дав йому пістолет, і він застрелив себе. Заявниця, з іншого боку, стверджувала, що її чоловік розповів їй, що лейтенант F. застрелив його. Під час проведення відтворення подій 8 вересня 1999 року, експерти з балістики дійшли висновку, що пан Шарішский «найімовірніше» застрелив себе. Були проведені подальші відтворення для визначення того, як пан Шарішский міг силоміць відібрати службовий пістолет у лейтенанта F. Проте не було зроблено жодних спроб розслідувати твердження самого pana Шарішского, а саме, що лейтенант F. дав йому вогнепальну зброю. Більше того, Суд також зазначає, що не було надано жодних пояснень щодо невідповідностей у різних заявах, наданих лейтенантом F. у ході національного провадження.

89. Отже, Суд має серйозні сумніви як щодо обставин, що оточували смерть pana Шарішского, так і щодо того, якою мірою влада надала «задовільне та переконливе пояснення» (див. *Salman проти Туреччини*, цитовано вище, § 99). Недостовірною версією про те, що, перебуваючи під вартою в поліції і тимчасово zostавшись на самоті під час допиту з лейтенантом F., пан Шарішский склав записку про самогубство, і коли лейтенант F. повернувся, вихопив пістолет у нього із-за пояса і скористався ним, щоб вистрілити собі в живіт, дає серйозні підстави сумніватися в тому, що органи влади виконали зобов'язання, накладене на них згідно з Конвенцією. Проте Суд не вважає за необхідне досягти будь-якого остаточного вирішення цього питання. Навіть якби Суд визнав, що п. Шарішский, як стверджується, скоїв самогубство, Суд зазначає, що обов'язок захищати здоров'я і добробут осіб, які утримуються під вартою, вочевидь включає в себе обов'язок вживати розумних заходів задля захисту їх від завдання собі шкоди (*Keenan проти Сполученого Королівства*, цитовано вище, § 97). Хоча недостатньо доказів, які б дозволили Суду визнати, що органи влади знали або повинні були знати, що пан Шарішский перебував на межі самогубства в ніч його смерті, Суд зазначає, що існують певні основні запобіжні заходи, яких співробітники поліції та працівники в'язниць в усіх випадках повинні вживати, щоб звести до мінімуму потенційний ризик. По-перше, Суд зауважує, що слід навести переконливі підстави щодо того, чому допит підозрюваного був доручений озброєному працівникові поліції. Для Суду факти даної справи не дають жодного обґрунтування того, щоб

дозволити лейтенату F. тримати при собі вогнепальну зброю під час допиту pana Шарішского - молодого чоловіка, який був заарештований за підозрою у крадіжці велосипедів. По-друге, на момент смерті pana Шарішского діяли чинні нормативні акти, які вимагали від поліцейських забезпечити збереження службової зброї, щоб уникнути "небажаних наслідків". Національні суди визнали, що неспроможність лейтената F. зберегти службову зброю становила злочинну недбалість, що призвела до смерті pana Шарішского. Отже, Суд вважає, що навіть якщо пан Шарішский скоїв самогубство у спосіб, наведений Урядом і слідчими органами, органи влади порушили свій обов'язок вживати розумних заходів для захисту його здоров'я і добробуту під час перебування під вартою в поліції.

90. Тому мало місце порушення статті 2 Конвенції у її матеріальному аспекті.

2. Належність розслідування

(а) Загальні принципи

91. Суд нагадує, що зобов'язання захищати право на життя, передбачене статтею 2 Конвенції, в сукупності із загальним обов'язком, покладеним на державу відповідно до статті 1 «визнавати за кожним, хто перебуває під її юрисдикцією, права і свободи, визначені у (...) Конвенції», опосередковано вимагає проведення офіційного і ефективного розслідування, якщо застосування сили спричинило смерть людини (див., *mutatis mutandis*, *McCann i Inuii проти Сполученого Королівства*, рішення від 27 вересня 1995, Series A № 324, стор. 49, § 161, і *Kaya проти Туреччини*, рішення від 19 лютого 1998, *Reports* 1998-I, стор. 324, § 86). В рамках такого розслідування йдеться в основному про гарантування ефективного застосування внутрішнього законодавства, котре захищає право на життя, і у справах, до яких були причетні державні органи чи посадові особи, гарантує притягнення їх до відповідальності за заподіяння смерті з їхньої вини. Успішне проведення розслідування може залежати від різних обставин. Проте який би спосіб не було обрано, влада має діяти з власної ініціативи, як тільки їй буде повідомлено про таку справу. Вона не повинна чекати, доки родичі загиблого подадуть формальну скаргу або клопотання стосовно вивчення певних версій розслідування або слідчих процедур (див., *mutatis mutandis*, *İlhan проти Туреччини* [ВП], № 22277/93, § 63, ECHR 2000-VII).

92. Аби розслідування заяви про скоєння представником держави незаконного вбивства було ефективним, необхідно, щоб особи, на яких це розслідування покладене, були незалежними від осіб, причетних до подій (див. наприклад, *Ramsahai i Inuii проти Нідерландів* [ВП], № 52391/99, § 325, ECHR 2007-..., *Güleç проти Туреччини*, рішення від 27

липня 1998, *Reports* 1998-IV, стор. 1733, §§ 81-82, і *Oğur проти Туреччини* [ВП], № 21954/93, §§ 91-92, ECHR 1999-III). Це означає не лише відсутність ієрархічного або інституційного зв'язку, але й практичну незалежність (див., наприклад, *Ergi проти Туреччини*, рішення від 28 липня 1998, *Recueil* 1998-IV, стор. 1778-79, §§ 83-84, і рішення стосовно Північної Ірландії, наприклад, *Hugh Jordan проти Сполученого Королівства*, № 24746/94, § 120, і *Kelly і Інші проти Сполученого Королівства*, № 30054/96, § 114, обидва від 4 травня 2001).

93. Розслідування має також бути ефективним і у тому, що воно має допомогти встановити і покарати винних осіб (see *Oğur*, цитовано вище, § 88). Йдеться про зобов'язання не щодо результату, а щодо засобів. Державні органи повинні були вжити доступних для них розумних заходів, аби забезпечити отримання доказів щодо згаданих фактів, включно з, поміж іншим, показами свідків-очевидців і висновками судово-медичних експертиз і, за потреби, аутопсії, котра надала б повний, вичерпний і точний опис поранень і об'єктивний аналіз клінічних висновків, включно з причиною смерті (див. наприклад, *Salman*, цитовано вище, § 106; *Tanrıkulu проти Туреччини* [ВП], № 23763/94, § 109, ECHR 1999-IV; і *Gül проти Туреччини*, № 22676/93, § 89, 14 грудня 2000). Будь-який недолік розслідування, котрий послаблює його спроможність встановити причину смерті або винних осіб, може призвести до висновку про його невідповідність обов'язковому стандарту (рішення стосовно неспроможності слідчих допитати свідків-правоохоронців, причетних до застосування летальної сили, наприклад, *Hugh Jordan*, цитовано вище, § 127).

94. У зв'язку з цим є невід'ємною вимога невідкладності і розумної швидкості (див. *Yaşa проти Туреччини*, рішення від 2 вересня 1998, *Reports* 1998-VI, стор. 2439-40, §§ 102-04; *Çakıcı проти Туреччини* [ВП], № 23657/94, §§ 80, 87 і 106, ECHR 1999-IV; *Tanrıkulu*, цитовано вище, § 109; і *Mahmut Kaya проти Туреччини*, № 22535/93, §§ 106-07, ECHR 2000-III). Хоча можуть існувати обставини або труднощі, котрі перешкоджатимуть просуванню розслідування конкретної ситуації, проте швидка відповідь влади під час розслідування застосування летальної сили є суттєвою для збереження віри громадськості у повагу до принципу законності і для того, щоб запобігти будь-яким проявам співучасті або терпимості щодо незаконних дій (див. наприклад, *Hugh Jordan*, цитовано вище, §§ 108 і 136-40).

95. З цієї ж причини має існувати достатній елемент громадського контролю за розслідуванням або його результатами задля забезпечення підзвітності як у теорії, так і на практиці, а також підтримання довіри громадськості до дотримання владою верховенства права і запобігання будь-якій появі потурання чи терпимості щодо протиправних дій. Необхідний ступінь громадського контролю може відрізнятися

залежно від випадку. Проте у всіх випадках найближчі родичі жертви повинні бути залучені до процедури у обсязі, необхідному для захисту своїх законних інтересів (див. *Güleç*, цитовано вище, стор. 1733, § 82; *Oğur*, цитовано вище, § 92; *Gül*, цитовано вище, § 93; і рішення стосовно Північної Ірландії, наприклад, *McKerr проти Сполученого Королівства*, № 28883/95, § 148, ECHR 2001-III).

(b) Застосування у даній справі

96. Суд зауважує, що після пострілу у пана Шарішского лейтенант F. негайно викликав служби екстренної допомоги. Було невідкладно сформовано і викликано до відділення поліції слідчу групу, щоб оглянути місце, де стався постріл. Огляд розпочався о 23.50, невдовзі після інциденту.

97. Проте Суд вважає, що кримінальне розслідування містило низку недоліків, які підірвали його спроможність встановити, хто є відповідальним за смерть Шарішского.

(i) Незалежність поліцейського розслідування

98. Кримінальну справу контролювали співробітники поліції Департаменту нагляду та інспекції Міністерства внутрішніх справ. Суд зауважує, що ці співробітники поліції перебували під командуванням Міністерства внутрішніх справ. Навіть якби Суд припустив, що ці офіцери були достатньо незалежними з точки зору статті 2 Конвенції, він стурбований тим, що вони не розпочинали розслідування до 13 серпня 1999 року, коли офіцер провів допит пораненого Шарішского у лікарні. Оперативна група, яка була сформована відразу після пострілу, складалася з поліцейських з Попрада, тобто з району, в якому служив лейтенант F. Саме ці офіцери провели первинну експертизу місця події. І після того, як відділ нагляду та інспекції перебрав на себе відповідальність, офіцери з Попрада продовжували брати участь у розслідуванні. Зокрема, із протоколу відтворення, проведеного 4 травня 2000 року, випливає, що техніки, які проводили експерименти, були з відділу кримінальної поліції в Попраді, тобто з району, в якому служив лейтенант F. Подальші розслідування були також проведені окружним слідчим управлінням у Прешові.

99. Суд нагадує про особливо високі стандарти, запроваджені Великою Палатою в рішенні у справі *Ramsahai проти Нідерландів* (цитовано вище, §§ 333 -341). Хоча Суд і визнає, що місцева поліція не може залишатись бездіяльною, доки не прибудуть незалежні слідчі, проте в рішенні у справі *Ramsahai проти Нідерландів* Велика Палата зазначила, що за відсутності будь-яких особливих обставин, негайні дії місцевої поліції не повинні виходити поза збереження місця події. У даній справі робоча група вивчила місце злочину, зафотографувала його та знайшла відбитки пальців і балістичні,

біологічні та речові докази. Проте, вона не мала необхідного технічного обладнання для перевірки рук лейтенанта F. на предмет залишків пострілу, і замість цього йому дозволили повернутися додому, хоча й стверджувалось, що він залишався під постійним наглядом поліцейського охоронця. Не було надано жодних деталей щодо особи цього охоронця або обсягу нагляду. Проте, оскільки працівники поліції Департаменту нагляду та інспекції в Міністерстві внутрішніх справ прибули вже наступного дня, слід припустити, що охоронець був також з відділення лейтенанта F. у Попрадї.

100. Суд також стурбований продовженням участі у розслідуванні техніків з підрозділу лейтенанта F. у Попрадї, особливо під час відтворення, проведеного 4 травня 2000 року. Їхня участь зменшувала видимість незалежності розслідування, чому не змогло зарадити наступне залучення Департаменту нагляду та інспекції. Таким чином, Суд вважає, що розслідування було недостатньо незалежним.

(iii) Належність розслідування

101. Більш того, Суд вважає, що неспроможність слідчих серйозно розглянути твердження пана Шарішского про те, що він застрелився після того, як лейтенант F. вручив йому пістолет, становила серйозний недолік у розслідуванні смерті Шарішского. Твердження про те, що лейтенант F. добровільно віддав п. Шарішскому свій пістолет, є набагато серйознішим обвинуваченням проти лейтенанта F., ніж заподіяння шкоди здоров'ю внаслідок недбалості, проте слідчі, схоже, не розглядали його, а натомість вирішили посилатись на твердження лейтенанта F., що пан Шарішский силоміць забрав у нього зброю.

102. Суд також зауважує, що у справі, такій як дана, де не було жодних незалежних очевидців інциденту, взяття проб судової експертизи було надзвичайно важливим для встановлення того, хто є відповідальним за смерть Шарішского (*Ramsahai проти Нідерландів*, цитовано вище, § 331). Якби слідчі привезли необхідне обладнання до поліцейського відділення, зразки залишків пороху могли бути взяті з рук лейтенанта F. відразу після пострілу. Якби такі зразки були взяті, то можна було б або виключити, або підтвердити, що він натиснув на спусковий гачок. Натомість, зразки не були взяті до наступного дня. Хоча Уряд стверджував, що лейтенант F. залишався під наглядом поліцейського охоронця, доки зразки не були взяті, Суд стурбований з приводу незалежності охоронця, який, швидше за все, був працівником поліції з відділу лейтенанта F. (див. параграф 98). Отже, на результат аналізу на залишки пороху не можна покладатися. Незважаючи на те, що балістичний експеримент пізніше підтвердив, що пан Шарішский «найімовірніше» застрелив себе, проте дослідження на залишки пороху, якби воно було правильно проведене, могло бути вирішальним. Таким чином, слідчі не вжили розумних заходів для

забезпечення доказів щодо інциденту, що, у свою чергу, підірвало здатність розслідування визначити поза будь-яким сумнівом, хто був відповідальним за смерть Шарішского.

103. Нарешті, Суд зауважує, що дуже мало уваги було приділено твердженню заявниці про те, що її чоловік мав тілесні ушкодження на обличчі, плечах і вухах, навіть після того, як аутопсія підтвердила наявність цих травм. Уряд згодом зазначив, що ці травми були проігноровані, оскільки вони не стосувалися визначення причини смерті. Проте, вони стосувалися встановлення того, чи зазнав п. Шарішский жорстокого поводження з боку працівників поліції під час свого арешту або перебування під вартою в поліції, що, у свою чергу, стосується як розслідування потенційного порушення статті 2 Конвенції, так і окремої скарги за статтею 3. Тому Суд вважає, що відмова розслідувати твердження заявниці про те, що її чоловік зазнав жорстокого поводження з боку співробітників поліції до пострілу, є серйозним недоліком у кримінальному розслідуванні, який зашкодив державним органам отримати чітку та точну картину подій, що призвели до смерті Шарішского.

104. З огляду на вищевикладене, Суд робить висновок, що на національному рівні не було проведено жодного суттєвого розслідування, яке могло б встановити справжні факти, що оточують смерть Шарішского. Звідси випливає, що також було порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

105. Заявниця скаржилася за статтею 3 Конвенції на те, що її чоловік зазнав жорстокого поводження в поліції, і що органи влади не провели належного розслідування цього жорстокого поводження. Стаття 3 Конвенції каже наступне:

“Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.”

106. Розглянувши скаргу заявниці за статтею 2 Конвенції, Суд не вважає за необхідне робити окремий висновок за статтею 3.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

107. Заявниця скаржилася, що вона не мала ефективного засобу правового захисту щодо стверджуваних порушень статей 2 і 3, у розумінні статті 13 Конвенції, яка каже наступне:

“Кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть

якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.”

108. По-перше, заявниця стверджувала, що влада не здійснила компетентне та ретельне розслідування порушення статті 2, що становить окреме та незалежне порушення її права на ефективний засіб правового захисту.

109. По-друге, заявниця стверджувала, що за словацьким законом не існувало ефективного засобу правового захисту у разі, якщо органи прокуратури та слідства не виконали свій обов’язок з проведення повного та ефективного розслідування можливих порушень прав, захищених Конвенцією. Крім того, вона стверджувала, що відшкодування цивільно-правової шкоди не становить ефективний засіб правового захисту, якщо мала місце смерть, спричинена представниками держави (див. наприклад, *Aksoy проти Туреччини*, 18 грудня 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-VI).

110. Суд зазначає, що, незважаючи на її твердження, що відшкодування цивільно-правової шкоди не може розглядатися як ефективний засіб правового захисту, якщо мала місце смерть, спричинена представниками держави, заявниця порушила цивільне провадження, яке було припинене з огляду на процесуальні недоліки у її позовних заявах. Суд вважає, що суть скарг заявниці за статтею 13 стосується стверджуваної неналежності розслідування, яке відбулося, та відсутності будь-якого засобу правового захисту для забезпечення ефективного розслідування смерті її чоловіка, аби вона могла ефективно подати цивільний позов про відшкодування збитків, спричинених смертю. Таким чином, Суд вважає, що скарги за статтею 13 є повторенням скарг заявниці за статтею 2. Таким чином, Суд не вважає за необхідне робити окремий висновок за статтею 13 Конвенції.

IV. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 14 КОНВЕНЦІЇ

111. Заявниця скаржилася, що її права та права її померлого чоловіка відповідно до статей 2, 3 та 13 Конвенції, були порушені в сукупності зі статтею 14 за ознакою етнічного походження. Стаття 14 Конвенції каже наступне:

“Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.”

А. Подання сторін

112. Заявниця стверджувала, що смерть її чоловіка була спричинена представником держави, а наступне розслідування зазнало серйозних недоліків і розбіжностей і, як наслідок, не вдалося встановити причину його смерті. Вона стверджувала, що той факт, що її чоловік був ромом, у поєднанні з практикою широко розповсюджених і систематичних зловживань проти ромів у поліції, створили для держави обов'язок розслідувати можливий расистський мотив його смерті. Держава не зробила цього, всупереч своїм процесуальним зобов'язанням згідно зі статтею 14 Конвенції.

113. Уряд заперечив цей аргумент. Він стверджував, що немає жодних доказів, які свідчать про те, що в цій справі пан Шарішский зазнав жорстокого поводження з боку поліції через його ромську етнічну приналежність.

В. Оцінка Суду

1. Матеріальний аспект

114. Дискримінація полягає у інакшому ставленні, без об'єктивного і розумного виправдання, до осіб, котрі перебувають у подібному становищі (*Willis проти Сполученого Королівства*, № 36042/97, § 48, ECHR 2002-IV). Дискримінація за ознакою, зокрема, етнічного походження людини є формою расової дискримінації. Расова дискримінація є особливо гострою формою дискримінації і, з огляду на її небезпечні наслідки, вимагає від влади особливої пильності та рішучої відповіді. Тому державні органи повинні вживати усіх наявних засобів для подолання расизму і расистського насилля, таким чином зміцнюючи концепцію демократії в суспільстві і сприймаючи різноманітність не як загрозу, а як скарб (*Nachova і Інші проти Болгарії* [ВП], №№ 43577/98 і 43579/98, § 145, ECHR 2005-...; і *Timishev проти Росії*, №№ 55762/00 і 55974/00, § 56, ECHR 2005-...). Суд також визнав, що жодна різниця у ставленні, яка заснована виключно або вирішально на етнічному походженні людини, не може бути об'єктивно виправданою в сучасному демократичному суспільстві, побудованому на принципах плюралізму та поваги до різних культур (*Timishev*, цитовано вище, § 58).

115. Що стосується тягаря доказування у цій сфері, Суд встановив, що як тільки заявник довів різницю у ставленні, Уряд повинен довести, що вона була обґрунтованою (див. поміж іншими рішеннями, *Chassagnou і Інші проти Франції* [ВП], №№ 25088/94, 28331/95 і 28443/95, §§ 91-92, ECHR 1999-III; і *Timishev*, цитовано вище, § 57).

116. Щодо питання про те, що є доказом *prima facie*, здатним перенести тягар доказування на державу-відповідача, Суд зазначив у

рішенні *Nachova і Інші проти Болгарії*, що у рамках провадження у Суді не існує жодних процесуальних перешкод ні щодо прийнятності доказів, ні щодо наперед визначених формул, що застосовуються до їх оцінки. Суд ухвалює висновки, які, на його думку, підтверджуються незалежною оцінкою сукупності доказів, включно з висновками, які він може зробити з фактів і подань сторін. Відповідно до усталеної практики Суду, доказ може бути наслідком сукупності ознак або неспростованих, достатньо вагомих, точних і узгоджених припущень щодо фактів. Водночас, ступінь переконаності, необхідної для досягнення певного висновку і, у зв'язку з цим, розподілення тягара доказування, невід'ємно пов'язані зі специфікою фактів, характером висловлених тверджень і задіяним правом, захищеним Конвенцією.

117. Повертаючись до фактів даної справи, Суд вважає, що хоча поведінка лейтенанта F. під час тримання під вартою чоловіка заявниці вимагає серйозної критики, проте така поведінка сама по собі не є достатньою підставою для висновку про те, що його дії були расово мотивовані. Крім того, що стосується посилянь заявниці на загальну інформацію про зловживання щодо ромів з боку поліції у Словаччині, Суд не може забувати, що його єдиним клопотом є встановлення того, чи у даній справі таке поводження було мотивоване расизмом (див. *Nachova і Інші проти Болгарії*, цитовано вище, § 155). Нарешті, Суд не вважає, що нездатність органів влади провести ефективне розслідування щодо ймовірного расистського мотиву цього інциденту повинна перекладати тягар доведення на Уряд-відповідач стосовно стверджуваного порушення статті 14 в сукупності зі статтею 2 Конвенції. Дотримання владою процесуального зобов'язання є окремим питанням, до якого Суд повернеться пізніше (див. *Nachova і Інші проти Болгарії*, цитовано вище, § 157).

118. Тому Суд робить висновок про відсутність порушення статті 14 Конвенції в сукупності зі статтею 2 у матеріальному аспекті.

2. Процесуальний аспект

119. Суд постановив, що розслідуючи насильницькі інциденти і, зокрема, смерть, котра трапилась тоді, коли жертви перебували в руках представників держави, державні органи несуть ще й зобов'язання вжити усіх розумних заходів для з'ясування того, чи існував расистський мотив, і для встановлення того, чи почуття ненависті або упередженості, зумовлене етнічною приналежністю, відіграло певну роль у подіях. У протилежному випадку, коли до насильства і жорстокості, що мали під собою расистські мотиви, поставились так само, як і до інших справ без расистського підтексту, це є тим самим, що заплющувати очі на специфічний характер діянь, особливо руйнівних для основоположних прав. Відсутність розрізнення у способі вирішення засадово відмінних випадків може становити

невиправдане ставлення, непримириме зі статтею 14 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, *Thlimmenos проти Греції* [ВП], № 34369/97, § 44, CEDH 2000-IV). Аби підтримати довіру громадськості до механізму імплементації законів, держава-відповідач, у рамках розслідування інцидентів, пов'язаних із застосуванням сили, повинна стежити за тим, щоб було встановлене розрізнення як у правовій системі, так і на практиці між тими справами, де мало місце застосування надмірної сили, і тими, що стосуються вбивств расистського характеру (*Nachova і Інші проти Болгарії* [ВП], №№ 43577/98 і 43579/98, § 146, ECHR 2005-VII).

120. Звичайно, часто вкрай важко довести на практиці расистський мотив. Зобов'язання держави-відповідача розслідувати можливість існування расистського підтексту у насильницькій дії є зобов'язанням щодо засобів, а не абсолютного результату (див., *mutatis mutandis*, *Shanaghan проти Сполученого Королівства*, № 37715/97, § 90, ECHR 2001-III, де наводиться той же критерій щодо загального зобов'язання провести розслідування). Влада, з огляду на обставини, повинна вжити розумних заходів для збору і збереження доказів, дослідити сукупність конкретних засобів для встановлення істини і постановити повністю мотивовані, безсторонні і об'єктивні рішення, не оминаючи сумнівні факти, котрі можуть допомогти виявити насильницьке діяння, мотивоване расовими міркуваннями.

121. У даній справі Суд вже констатував, що словацька влада порушила статтю 2 Конвенції, оскільки не провела серйозного розслідування загибелі пана Шарішского (див. параграфи 94 –103 вище). Суд вважає, що у даній справі має розглянути окремо скаргу на те, що влада, окрім того, не з'ясовувала, чи існував причинно-наслідковий зв'язок між стверджуваним расистським ставленням і його смертю.

122. Суд із занепокоєнням відзначає останні доповіді, наведені вище у параграфах 57 та наступних, які стосуються повідомлень про жорстокість поліції щодо ромів у Словаччині. Що стосується осіб ромського походження, це не виключає можливості того, що у певному випадку наявність незалежних доказів системної проблеми може, за відсутності будь-яких інших доказів, бути достатньою для того, щоб попередити владу про можливе існування расистського мотиву. Однак у даній справі Суд не переконаний, що об'єктивні докази є достатньо вагомими, аби припустити існування такого мотиву. Суд також зазначає, що, на відміну від ситуації, яка мала місце у справі *Nachova і Інші проти Болгарії*, державні органи не володіли жодною конкретною інформацією, здатною породити припущення, що арешт, тримання під вартою і, нарешті, загибель жертви мали будь-яке расистське підґрунтя (*Vasil Sashov Petrov проти Болгарії*, № 63106/00, § 72, 10 червня 2010). До того ж, немає жодних вказівок на те, що

заявниця висувала скарги щодо расової упередженості на будь-якій стадії розслідування (для порівняння, *Karagiannopoulos проти Греції*, № 27850/03, § 78, 21 червня 2007; *Turan Cakir проти Бельгії*, № 44256/06, § 80, 10 березня 2009; *Beganović проти Хорватії*, № 46423/06, § 97, ECHR 2009-... (витяги); і *Sashov і Інші проти Болгарії*, № 14383/03, § 84, 7 січня 2010).

123. З цих причин Суд не вважає, що органи влади мали у розпорядженні інформацію, достатню для того, щоб спричинити їхній обов'язок розслідувати можливі расистські мотиви з боку поліцейських. Отже, в цьому відношенні не було порушення статті 14 Конвенції, в сукупності зі статтею 2.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

124. Стаття 41 Конвенції каже:

“Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або Протоколів до неї, і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.”

A. Шкода

125. Заявниця вимагала 45 000 євро (EUR) на відшкодування моральної шкоди: 30 000 євро за страждання загиблого та 15 000 євро щодо неї особисто. Заявниця стверджувала, що її вимоги відповідають стандартам, встановленим Судом у справах *Akkoç проти Туреччини*, №№ 22947/93 і 22948/93, ECHR 2000-X і *Nachova і Інші проти Болгарії* (цитовано вище).

126. Заявниця також вимагала 289 225 євро на відшкодування матеріальних збитків. Вона стверджувала, що хоча її чоловік був безробітним на момент смерті, він був молодим і мав міцне здоров'я і тому міг мати гарантовану роботу. Вона стверджувала, що його смерть вплинула на її фінансове становище, і це триватиме протягом наступних сорока одного року, доки її чоловік міг би мати гарантовану заробітну плату. Таким чином, претензія на суму у 289 225 євро становить минулу, теперішню та майбутню втрату заробітної плати на основі віку смерті жертви до офіційного пенсійного віку в Словаччині (62 роки).

127. Уряд стверджував, що вимоги заявниці стосовно відшкодування матеріальної шкоди є вочевидь надмірними.

128. Уряд стверджував, що вимога заявниці про втрату заробітку є необґрунтованою, оскільки її чоловік на момент смерті був безробітним. Крім того, Уряд стверджував, що заявниця мала можливість вимагати відшкодування матеріальної шкоди під час

кримінального провадження проти лейтенанта F. та/або у цивільному провадженні, але її позов був залишений без розгляду через процесуальні порушення.

129. Щодо вимог заявниці про відшкодування моральної шкоди, Суд нагадує, що він встановив порушення статті 2 Конвенції. Суд також встановив, що органи влади не змогли надати заявниці ефективний засіб правового захисту, всупереч статті 13. За цих обставин, враховуючи рішення, ухвалені у подібних справах, Суд присуджує заявниці повну заявлену суму.

130. Що стосується вимог заявниці про відшкодування матеріальної шкоди, Суд зауважує, що вона не надала жодних подробиць щодо попереднього трудового договору свого покійного чоловіка або, після того, як вона вдруге вийшла заміж, про ситуацію з роботою її нинішнього чоловіка. Отже, Суд не може належним чином оцінити фінансові наслідки смерті її чоловіка. Тому Суд вважає, що заявниця не обґрунтувала свою вимогу про відшкодування матеріальної шкоди.

В. Видатки і витрати

131. Заявниця вимагала 10962 EUR на відшкодування судових видатків і витрат.

132. Уряд повідомив, що ця вимога є нерозумно високою.

133. Згідно з практикою Суду, заявник може отримати відшкодування видатків і витрат лише в тій мірі, в якій встановлено їхню реальність, необхідність та обґрунтованість їхнього розміру. У даній справі, з урахуванням наданої йому інформації, а також наведених принципів, Суд вважає розумним присудити заявниці суму у 8000 EUR на відшкодування витрат, зроблених у рамках провадження у Суді.

С. Пеня

134. Суд вважає за доречне, щоб пеня за несвоєчасну сплату була в розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, яка діє упродовж прострочення періоду виплати, плюс три відсотки.

З ЦИХ ПРИЧИН СУД

1. *Постановляє*, одноголосно, що було порушення статті 2 Конвенції стосовно неспроможності влади захистити право на життя пана Шарішского;

2. *Постановляє*, одноголосно, що було порушення статті 2 Конвенції, оскільки державні органи не провели ефективне розслідування обставин загибелі пана Шарішского;
3. *Постановляє*, одноголосно, що немає потреби робити окремий висновок стосовно скарг за статтею 3 Конвенції;
4. *Постановляє*, одноголосно, що не постає жодного окремого питання з точки зору статті 13 Конвенції ;
5. *Постановляє*, шістьма голосами проти одного, що не було порушення статті 14 Конвенції в сукупності зі статтею 2 ні у матеріальному, ні у процесуальному аспекті;
6. *Постановляє* одноголосно
 - (a) що держава-відповідач має сплатити заявниці протягом трьох місяців, починаючи з дня, коли дане рішення стане остаточним відповідно до статті 44 § 2 Конвенції, 45000 EUR (сорок п'ять тисяч євро) на відшкодування моральної шкоди і 8000 EUR (вісім тисяч євро), включно з будь-якими податками, які у зв'язку з цим потрібно буде сплатити, на відшкодування видатків і витрат;
 - (b) по закінченні зазначених вище трьох місяців і до остаточного розрахунку, на названу суму нараховуватимуться відсотки в розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, яка діє упродовж прострочення періоду виплати, плюс три відсотки;
6. *Відхиляє*, одноголосно, решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Складено англійською мовою і письмово повідомлено 14 грудня 2010 року, відповідно до правила 77 §§ 2 і 3 Регламенту Суду.

Лоуренс Ерлі
секретар

Ніколас Братца
Голова

Відповідно до статті 45 § 2 Конвенції і правила 74 § 2 Регламенту Суду, до цього рішення долучено наступні окремі думки:

(a) думка, що висловлює незгоду, судді Братца, до якої долучився суддя Давід Тур Бйоргвіссон;

(b) думка, що висловлює часткову незгоду, судді Давіда Тур
Бйоргвіссона.

N.B.
T.L.E.

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ БРАТЦА, ДО ЯКОЇ ДОЛУЧИВСЯ СУДДЯ ДАВІД ТУР БЙОРГВІССОН

Я можу погодитися з думкою Палати, що, виходячи з припущення, що пан Шарішский вчинив самогубство під час перебування під вартою в поліції, стаття 2 Конвенції була порушена через нездатність влади вжити належних заходів для забезпечення його права на життя. Проте, я пішов би далі і встановив, що матеріальний аспект статті 2 був порушений на тій підставі, що пан Шарішский був неправомірно позбавлений життя під час перебування під вартою в поліції, а органи влади не надали жодного задовільного та переконливого пояснення щодо того, як настала його смерть.

Застосовні принципи, коли особа, взята під варту поліції в хорошому стані здоров'я, помирає під час свого затримання або зазнає тілесних ушкоджень під час позбавлення свободи, добре напрацьовані у практиці Суду. Тягар доведення покладається на органи влади, котрі мають надати правдоподібне пояснення щодо того, як сталася смерть, або було завдано травми. Особливо суворі зобов'язання покладені на органи влади щодо надання звіту про загибель під вартою, і сильні презумпції факту виникатимуть стосовно смертельних випадків, що трапляються під час позбавлення свободи (*Salman проти Туреччини* [ВП], № 21986/93, ECHR 2000-VII).

У даному рішенні Суд висловив серйозне занепокоєння з приводу обставин, пов'язаних зі смертю пана Шарішского: у рішенні справедливо зазначається недостовірність версії, що, перебуваючи під вартою і тимчасово залишившись насамоті під час допиту з лейтенантом F., пан Шарішский склав передсмертну записку і, коли повернувся лейтенант F., вихопив у нього пістолет з-за пояса і скористався ним, щоб вистрелити собі в живіт. Проте, вирішивши, що неправдоподібність версії викликає серйозні сумніви щодо того, чи влада виконала свої обов'язки, покладені на неї відповідно до Конвенції, більшість Палати не визнала за необхідне ухвалити остаточне рішення з цього питання.

Враховуючи очевидну тяжкість справи, я, навпаки, вважаю за необхідне вирішити не тільки те, що владі не вдалося належним чином захистити життя пана Шарішского, а й чи вона є відповідальною за позбавлення його життя. На мою думку, влада вочевидь не спромоглася виконати покладені на неї обов'язки.

Версія про те, що заявник скоїв самогубство під час тримання під вартою, з якою погодились органи прокуратури, є не тільки явно неправдоподібною, але і є тим більш неправдоподібною через низку чинників у справі.

(i) Шарішский нібито повадився дуже агресивно, коли був заарештований і доставлений до поліцейської дільниці, а також під час допиту двома співробітниками поліції (Н. і К.), які перебували на чергуванні під час його арешту, у присутності двох інших офіцерів (G. і J.). За словами офіцера G., під час допиту пан Шарішский залишався у наручниках. Однак, за словами сержанта Н., на пана Шарішского не було вдягнуто наручники, і він постійно вставав зі стільця, бився головою об стіну і погрожував вистрибнути з вікна.

Лейтенант F., який на той час не був на чергуванні, приєднався до інших поліцейських, коли пан Шарішский вже підписував протокол допиту, і, за словами сержанта Н., пан Шарішский і лейтенант F., які були знайомі, почали сперечатися і кричати один на одного. Незважаючи на те, що він ще не перебував на чергуванні, лейтенант F., мабуть, просив і отримав дозвіл від свого керівника провести особисто допит Шарішского. Відповідно до свідчень самого лейтенанта F., пан Шарішский продовжував бути агресивним і, ідучи до кабінету лейтенанта F., продовжував висловлювати погрози. Схоже, пан Шарішский був спочатку прикутий наручниками до радіатора. Однак, на певному етапі під час допиту, стверджувалося, що з нього зняли наручники, і що лейтенант F. сказав йому написати на аркуші паперу імена осіб, винних у підозрюваній крадіжці, яка була предметом розслідування. Незважаючи на агресивну поведінку пана Шарішского та його погрози завдати собі шкоди, лейтенант F. стверджував, що він залишив його самого в кабінеті, без наручників і без охорони.

(ii) Відповідно до свідчень лейтенанта F., коли він повернувся до кабінету і проходив повз пана Шарішского, який сидів на стільці спиною до дверей, він відчув раптовий удар у праве плече і впав на коліна. Потім він зрозумів, що пан Шарішский зміг вихопити у нього службовий пістолет, який навів на нього. Коли лейтенант F. сказав йому не робити дурниць і віддати зброю, пан Шарішский натомість повернув зброю на себе і вистрілив собі в живіт.

Різні розповіді лейтенанта F. про ці події не тільки маловірогідні, але й суперечливі. Під час першого відтворення інциденту 8 вересня 2001 року, лейтенант F. повідомив слідчому, що він пройшов праворуч від пана Шарішского, але пізніше стверджував, що він пройшов між столом і стільцем, на якому сидів пан Шарішский. Під час першого відтворення лейтенант F. далі стверджував, що його сорочка була заправлена за пояс, на якому він мав кобуру, що містить зброю; згодом він стверджував, що його зброя була належним чином закріплена в кобурі, яку він мав на поясі під сорочкою, і що пан Шарішский, мабуть, витягнув з кобури зброю - ця історія не тільки виявилась неможливою під час наступного експерименту, але й була визнана неправдивою у кримінальному провадженні проти лейтенанта F.

(iii) Записка про самогубство, яку нібито залишив пан Шарішский, і яка, схоже, не була присутня у матеріалах розслідування під час ознайомлення представника заявниці зі справою, породжує більше запитань, ніж відповідей. Свідчення експертів-графологів не пішли далі ніж сказати, що слово «привітатися» у записці «найімовірніше» не було написане лейтенантом F. і «найімовірніше» було написане паном Шарішским. Вони не змогли оцінити слово «Крістіна», оскільки воно було написане великими літерами, і вони не мали достатньо зразків великих букв, написаних паном Шарішским. Окрім невизначеного характеру цих доказів, немає жодного пояснення, чому слово «Крістіна», якщо його написав пан Шарішский, на відміну від інших слів у записці, мало бути написане великими літерами.

(iv) Версія самогубства, на мою думку, не підтверджується різними показами, які нібито зробив сам Шарішский, коли був доставлений до лікарні. Свідок U. (медсестра прийомного відділення лікарні) стверджувала, що пан Шарішский був при повній свідомості, коли був доставлений до лікарні, і сказав, що він вистрілив собі у живіт, і що він сказав лейтенату F., що якщо він дасть йому свій пістолет, то він сам застрелиться. Свідченням капітана T., який допитав пана Шарішского опівдні 13 серпня 1999 року, було те, що він міг тільки відповісти на його запитання, киваючи головою. Стверджується, що пан Шарішский кивнув на знак незгоди, коли його запитали, чи поліцейський застрелив його, та кивнув на знак згоди, коли його запитали, чи він сам застрелився. Проте він також, мабуть, кивнув на знак незгоди, коли його запитали, чи він вихопив зброю у лейтенанта F., і на знак згоди, коли його запитали, чи офіцер дав йому зброю після того, як він попросив про це. Останні відповіді є не тільки неправдоподібними, але й діаметрально суперечать повідомленням самого лейтенанта F. щодо того, як відбулося самогубство. Вони також несумісні з показаннями самої заявниці, коли вона відвідувала пана Шарішского в лікарні того ж дня. За її словами, пан Шарішский відповів "ні", перемістивши голову, коли його запитали, чи він сам застрелився.

Достовірність власного твердження пана Шарішского про те, що він застрелився, ще більше підривається очевидно суперечливими доказами щодо його здатності спілкуватися. Капітан T. стверджував, що пан Шарішский був при повній свідомості, і що його відповіді були чіткими; однак, оскаржуючи точність показань самої заявниці, Уряд покладався на покази завідуючого відділенням анестезії та реанімації лікарні про те, що пан Шарішский постійно перебував під впливом медикаментозних препаратів, які, ймовірно, порушували його здатність належно спілкуватися.

Я мав на увазі той факт, що, на додаток до свідчень, наданих лейтенантом F., і нібито зроблених самим паном Шарішским стосовно того, що сталося, прокурор посилався на інші матеріали, на підставі

яких було зроблено висновок про те, що пан Шарішский скоїв самогубство, зокрема, свідчення присутнього на відтворенні судового експерта з балістики про те, що травму Шарішский «найімовірніше» завдав сам собі особисто, оскільки траєкторія кулі була знизу від живота вгору і справа наліво. Однак, ці докази, хоча і є важливими, виявилися безрезультатними. Більш того, розслідування в цілому хибувало на низку недоліків, встановлених у рішенні, і виявилось неспроможним розвіяти серйозні сумніви щодо обставин, які призвели до смерті пана Шарішского. На мою думку, на ці сумніви належним чином не було дано відповіді, а Уряд не виконав покладені на нього зобов'язання і не довів, що пан Шарішский сам наклав на себе руки, або ж не надав інше правдоподібне пояснення його смерті. З цих причин я вважаю, що пан Шарішский був неправомірно позбавлений життя під час тримання під вартою в поліції, всупереч матеріальним вимогам статті 2 Конвенції.

ДУМКА, ЩО ВИСЛОВЛЮЄ ЧАСТКОВУ НЕЗГОДУ, СУДДІ ДАВІДА ТУР БЙОРГВІССОНА

Я згоден з висновками стосовно порушення статей 2 і 13 Конвенції. Проте, я вважаю за краще визнати порушення матеріальної частини статті 2 на підставі висновків, викладених у думці судді Братца, до якої я приєднався. Я також згоден з тим, що немає необхідності робити окремий висновок стосовно скарг за статтею 3. Крім того, я можу погодитися, що немає достатніх підстав для встановлення порушення матеріального аспекту статті 14 Конвенції.

Проте, я не згоден з тим, що не було порушення процесуального аспекту статті 14 в сукупності зі статтею 2 Конвенції.

Моє мотивування таке:

Пан Любомір Шарішский був ромом за походженням. Йому був 21 рік, коли він був застрелений у поліції. Ця трагічна подія відбулася 12 серпня 1999 року.

Я зауважу, що у параграфах 57-63 рішення йдеться про численні міжнародні звіти стосовно повідомлень про жорстоке поводження поліції щодо осіб ромського походження в Словаччині. У всіх згаданих доповідях, що стосуються 1999 - 2001 років, чітко видно, що жорстокість поліції щодо осіб ромського походження у відповідний час була системною, повсюдно поширеною і серйозною проблемою в Словаччині. Тим не менш, більшість, у параграфі 123, хоч і занепокоєна цими доповідями, робить висновок, що не переконана у тому, що об'єктивні докази є достатньо вагомими, аби припустити існування расистського мотиву.

Я не згоден з цим. Існує на мою думку, достатньо об'єктивних доказів, які свідчать про наявність ворожих расистських мотивів. Більш того, наполеглива критика з боку міжнародних органів, висловлена у цих звітах, мала попередити владу про можливе існування такого мотиву. Таким чином, влада, на мою думку, була зобов'язана провести розслідування щодо того, чи расистські мотиви відіграли роль у смерті пана Любомира Шарішского. Оскільки жодного такого розслідування не було проведено, я роблю висновок, що було порушення процесуального аспекту статті 14 в сукупності зі статтею 2 Конвенції.